

Bruselis, 2013 12 18
COM(2013) 898 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Kasdienį gyvenimą palengvinančios aplinkos bendrosios programos galutinis vertinimas

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Kasdienį gyvenimą palengvinančios aplinkos bendrosios programos galutinis vertinimas

1. IŽANGA

Europos Sąjunga pripažino, kad sprendžiant dėl senstančios visuomenės iškilusias problemas ir siekiant pasinaudoti tokios visuomenės teikiamoms galimybėms labai svarbios yra informacinės ir ryšių technologijos (IRT). Europos Komisija šią temą išsamiau aptarė 2007 m. Komunikate „*Senėjimas informacinėje visuomenėje*“¹; taip pat skyrė didelę finansinę paramą šios srities moksliniams tyrimams, plėtrai, ir inovacijoms. 2010 m. Komunikate „*Europos skaitmeninė darbotvarkė*“ Komisija dar labiau sustiprino Europos Sąjungos išipareigojimą pasinaudoti IRT siekiant aktyvaus ir sveiko senėjimo². Europos Sąjungos išipareigojimo toje srityje pagrindas yra dalyvavimas Kasdienį gyvenimą palengvinančios aplinkos bendrojoje programoje (KGPA BP).

KGPA BP 2008 m. įsteigė 20 ES valstybių narių ir trys asocijuotosios šalys³. Sąjungoje buvo priimtas sprendimas dalyvaujančių šalių paramą papildyti finansavimu pagal 7-ąją mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pagrindų programą (7 PP), remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 185 straipsniu⁴.

KGPA BP dėmesys sutelktas į senstantiems gyventojams skirtų produktų ir paslaugų, pagrįstų IRT, taikomuosius tyrimus ir inovacijas su tikslu šios srities pasiekimus įdiegti į rinką per dviejų–trejų metų laikotarpį. Programoje dalyvaujančios valstybės narės yra ir pagrindinės šios programos savininkės; programa įgyvendinama per tarptautinę ne pelno KGPA asociaciją, kuriai vadovauja generalinė asamblėja, o jos užduotis vykdo centrinis valdymo skyrius. Komisija dalyvauja kaip stebėtoja generalinėje asamblėjoje ir turi veto teisę dėl metinės darbo programos, ji taip pat yra viena iš KGPA susitarimus dėl ES finansinio įnašo pasirašiusių šalių.

2008 m. sprendime dėl finansinio įnašo KGPA BP numatyta, kad galutinis programos vertinimas turi būti atliktas iki 2013 m. pabaigos – tai ir buvo padaryta nepriklausomos aukšto lygio ekspertų grupės, kuriai pirmininkavo buvęs Komisijos narys, atsakingas už mokslinius tyrimus, Philippe Busquin.

Grupė įvertino pasiektus rezultatus ir pažangą siekiant KGPA BP tikslų, ir pateikė Komisijai ir valstybėms narėms skirtas rekomendacijas dėl tolesnių strateginių ir einamųjų veiksmų.

Šioje ataskaitoje nagrinėjamos pagrindinės grupės rekomendacijos ir siūlomi veiksmai, kurių turėtų imtis Komisija kartu su kitomis ES institucijomis ir suinteresuotosiomis šalimis, taip pat dalyvaudama KGPA BP.

2. BENDROSIOS APLINKYBĖS: DĖL DEMOGRAFINIO SENĖJIMO KYLANTYS UŽDAVINIAI

Pagrindiniai duomenys apie senstančius Europos gyventojus rodo, kad ES visuomenės ir ekonomikos laukia greitas ir reikšmingas pokytis, kuriam ES vis dar nėra gerai pasirengusi. Apskaičiuota, kad nesiėmus veiksmų iki 2020 m. priežiūros ir sveikatos sektoriuje liks

¹ COM(2007) 332 galutinis, 2007 m. birželio 14 d.

² COM(2010) 245 galutinis/2, 2010 m. gegužės 19 d.

³ Belgija, Danija, Vokietija, Airija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Kipras, Liuksemburgas, Vengrija, Nyderlandai, Austrija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Suomija, Švedija ir Jungtinė Karalystė (toliau – dalyvaujančios valstybės narės), kartu su Izraeliu, Norvegija ir Šveicarija.

⁴ 2008 m. liepos 9 d. sprendimas Nr. 742/2008/EB.

neužpildyta 2 mln. darbo vietų – tai sudarys 15 % būtinų darbuotojų bendrajame sveikatos priežiūros sektoriuje trūkumą⁵. Vyresnių nei 65 m. amžiaus asmenų santykis su dirbančio-amžiaus asmenimis (nuo 15 iki 64 m.) sumažės nuo 1:4 (2008 m.) iki 1:3 (2020 m.), ir 1:2 (2050 m.), dėl ko sumažės kartų solidarumas⁶. Augančios senėjimo išlaidos turės didelį poveikį valstybės biudžetui⁷, taip pat privačiam turtui. Vyresni nei 50 m. asmenys turi daug disponuojamųjų pajamų, o pensininkų pajamos didėja⁸. Kita vertus, yra didžiulių skirtumų: 19 % ES vyresnio amžiaus žmonių gresia skurdas, ir šis skaičius sparčiai didėja, ypač ES–10 valstybėse narėse⁹.

Demografinės problemas galima spręsti tik vykdant darnią socialinę, ekonominę, sveikatos, inovacijų ir skaitmeninę politiką¹⁰. Jei veikslių bus imamasi dabar, laimėjimai būtų trigubi:

- pagerėtų piliečių gyvenimo kokybė;
- visuomenei teikiamos priežiūros paslaugos būtų tvaresnės, ir
- besiplečiantis „sidabrinės ekonomikos“ sektorius padėtų sukurti naujų darbo vietų ir įsteigti naujų įmonių.

IR technologijoms būdinga sukelti pokyčius, todėl šia jų savybe būtų galima pasinaudoti įdiegiant esmines inovacijas į vyresnio amžiaus asmenų priežiūros organizavimą – mažinti biurokratiją, veiksmingiau ir efektyviau teikti priežiūrą, taip suteikiant galimybę priežiūros paslaugas teikiantiems darbuotojams praleisti daugiau laiko su savo klientais. IRT taip pat gali pagerinti neoficialių priežiūrą teikiančių asmenų, pavyzdžiui, šeimos narių, darbo sąlygas ir gerovę. Be to, jomis naudojantis galima padėti užtikrinti sveiką ir aktyvų vyresnių asmenų gyvenimo būdą: padėti jiems rūpintis sveikata, pritaikyti jų darbo vietas ir suteikti jiems galimybes toliau aktyviai dalyvauti ekonomikoje ir visuomenėje plačiąja prasme. Vis daugiau konkrečių atvejų tyrimų rodo, kad priežiūros sektoriuje taikomos priemonės gali 10–30 % padidinti veiksmingumą, pagerinti vartotojų pasitenkinimą, ir paskatinti didesnę kaip 10 % per metus verslo augimą.¹¹

Strategijoje „Europa 2020“¹² senėjančios visuomenės klausimas nurodytas kaip problema ir kaip pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo galimybė. *Europos skaitmeninės darbotvarkės* ir *Inovacijų sąjungos*¹³ pavyzdinėse iniciatyvose ši tema yra prioritetinė. Skaitmeninėje darbotvarkėje daugiausia dėmesio skiriama IR technologijomis pagrįstoms inovacinėms paslaugoms, produktams, ir procesams, o KGPA BP veiksmai yra svarbūs Europos inovacijų partnerystėje dėl aktyvaus ir sveiko senėjimo (EIP-AHA).

3. VERTINIMO PROCESAS

Galutinis vertinimas apima KGPA BP šešerius veiklos metus nuo 2008 iki 2013 m. Laikantis ekspertų grupės kompetencijos ribų vertinama:

- pažanga įgyvendinant programos tikslus ir tarpinio vertinimo rekomendacijos;

⁵ Europos Komisijos išankstiniai įverčiai pagrįsti EUROSTAT ir OECD duomenimis.

⁶ SEC(2008) 2911.

⁷ COM(2009) 545, 2009 m. rugsėjo 17 d.

⁸ Europos regionų Sidabrinės ekonomikos tinklas.

⁹ Ekonominės politikos komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto bendros vidurio laikotarpio ataskaitos dėl pensijų, 2010 m. gegužės 28 d.

¹⁰ COM(2006) 571, COM(2009) 180, 2009 m. senėjimo ataskaita – „Europos ekonomikos“ serijos leidinys.

¹¹ Europos Komisijos atliktas siūlomos Kasdienį gyvenimą palengvinančios aplinkos bendrosios programos *ex-ante* poveikio vertinimas, SWD/2013/0251, 2012 m. lapkričio 9 d.

¹² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2013:0251:FIN:EN:PDF>.

¹³ COM(2010) 2020, 2010 m. kovo 3 d.

¹³ COM(2010) 1161, 2010 m. spalio 6 d.

- pažanga siekiant kompetentingai įgyvendinti programą ir veiksmingai taikyti 185 straipsnio metodą šioje srityje.

Be to, ekspertų grupė teikia rekomendacijas, kaip būtų galima tęsti KGPA BP pagal programą „Horizontas 2020“.

Ekspertų grupės nariai parinkti taip, kad grupėje būtų užtikrinta geras technologijų, sveikatos priežiūros ekonomikos, ir vartotojų poreikių išmanymas, programų vertinimo patirtis, ir tęstinumas su tarpinį vertinimą atlikusia vartotojų grupe.

Grupė išvadas priėmė išnagrinėjusi daug pirminių dokumentų, įskaitant tarpinio vertinimo ataskaitą, atvejų tyrimus, statistinę informaciją apie KGPA BP, ir apie 20 apklausų su suinteresuotosiomis šalimis. Vertinimas buvo atliekamas nuo 2013 m. gegužės mėn. iki 2013 m. rugsėjo mėn., o galutinė ataskaita¹⁴ pateikta 2013 m. spalio mėn.

Vertinimas vyko tuo metu, kai buvo rengiamas Komisijos pasiūlymas dėl KGPA BP tęsimo su finansine parama pagal programą „Horizontas 2020“, o preliminarios vertinimo išvados buvo panaudotos rengiant galutinį pasiūlymą.

4. VERTINIMO REZULTATAI IR REKOMENDACIJOS

Galutinėje vertinimo ataskaitoje patvirtinama didelė pridėtinė KGPA BP vertė ir svarbiausi pasiekimai. Visų pirma ekspertų grupė daro išvadą, kad:

- (1) buvo padaryta pažanga siekiant KGPA BP tikslų ir tinkamai atsižvelgta į Kunevos vadovaujamos grupės 2010 m. tarpinį vertinimą;
- (2) didėjantis gyventojų senėjimas, kuris yra bendra ir spręstina problema visoje Europoje, aiškiai pateisina KGPA BP buvimą;
- (3) KGPA BP veikia kaip vientisa struktūra, sukurianti Europai aiškia pridėtinę vertę;
- (4) susijusi tyrimų, plėtros, ir inovacijų veikla tuoj pasieks kritinę masę;
- (5) nuo tarpinio vertinimo labai išplėtotą veiklą, skirta sukurti geresnes sąlygas projektų rezultatų įdiegimui pramonėje;
- (6) programa yra gerai valdoma ir pagrįsta gerai veikiančia valdymo tvarka; ir
- (7) įgyvendinant programą pasiekta pažanga teikia vilčių, tačiau plataus masto socialinis ir ekonominis poveikis dar tik laukiamas.

Grupė taip pat pripažįsta, kad kai kurie svarbūs pasiekimai ir išankstiniai rezultatai yra laikomi perspektyviais didelio bendro poveikio rodikliais, konkrečiai:

- aktyvus MVĮ dalyvavimas (daugiau kaip 40 %);
- numatomos pramonės dalyvių (daugiausiai MVĮ) nuosavos daugiau kaip 325 mln. EUR investicijos, kurių poveikį sustiprina bendros 150 mln. EUR ES investicijos ir 220 mln. EUR dalyvaujančių šalių investicijos;
- jau pradėta įgyvendinti apie 130 projektų, kuriuose aktyviai dalyvavo galutiniai vartotojai;
- intelektinės nuosavybės teisės užregistruotos dėl beveik 50 % pagal pirmuosius du kvietimus pateiktų projektų; finansavimas suteiktas 25 % projektų, skirtų naujiems IRT produktams ir paslaugoms, pavyzdžiui, signalizacijos sistemoms, nuotolinės stebėsenos ir automatinėms sistemoms, ryšio priemonėms, žaidimais pagrįsto vyresnio amžiaus asmenų lavinimo priemonėms, kurti ;

¹⁴ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/second-interim-evaluation-artemis-and-eniac-joint-technology-initiatives>.

- įgyvendinant pirmuosius KGPA BP projektus, tiesiogiai sukurti įvairūs komerciniai produktai ir paslaugos; ir
- sukurta nauja inovacinė „ekosistema“, kuriai daug dėmesio skirta penkiuose KGPA forumuose, kurie nuo 2009 m. organizuojami kasmet ir kurių dalyvių skaičius išaugo nuo 500 iki 1 200, kaip ir eksponentų, komercinių sponsorių, ir aktyvių žiniasklaidos partnerių skaičius.

Ekspertų grupė pateikė nemažai rekomendacijų, kokiose srityse būtų galima pagerinti padėtį, taip pat dėl tarpiniame vertinime nurodytų klausimų, pavyzdžiui, dėl aktyvesnio galutinių vartotojų dalyvavimo, didesnio orientavimosi į paslaugas ir inovacijas, daugiau dėmesio verslo modeliams ir planavimui, geresnių patirties mainų, ir centrinio valdymo skyriaus vaidmens stiprinimo.

Ekspertų grupė taip pat palankiai įvertino Komisijos pasiūlymą tęsti KGPA JP pagal programą „Horizontas 2020“, ir rengia rekomendacijas, kaip tai būtų galima įdiegti ir įgyvendinti, kad bendras poveikis būtų kuo didesnis. Išsamus grupės rekomendacijų sąrašas pateikiamas priede.

Komisijos požiūris į grupės rekomendacijas yra nurodytas toliau.

4.1. **Bendrosios pastabos**

Komisija pritaria galutinei vertinimo ataskaitai. Rekomendacijos yra pagrįstos aiškia ir kritine analize. Komisija bendradarbiaus su dalyvaujančiomis valstybėmis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis, siekdama įgyvendinti rekomendacijas, kaip nurodyta toliau.

Visų pirma, Komisija imsis veiksmų, kad būtų pasiūlyta ir vėliau įgyvendinta teisinė sistema, kuria remiantis būtų galima tęsti Kasdienį gyvenimą palengvinančios aplinkos bendrąją programą.

Komisija pripažįsta partnerystės su valstybėmis narėmis pagal SESV 185 straipsnį naudą, įskaitant aiškių įsipareigojimų, kurie buvo priimti siekiant užtikrinti perspektyvius KGPA JP rezultatus, naudą. Nepaisant to, kad pradžia įgyvendinant KGPA JP „plyname lauke“ buvo sunki, programos svarba buvo įrodyta, o jos pradiniai tikslai įgyvendinti ar net viršyti. Buvo sukurtas naujas darinys, atstovaujantis vartotojų organizacijoms, pramonės dalyviams (daugiau kaip 40 % MVĮ), paslaugų tiekėjams, investuotojams ir mokslinių tyrimų organizacijoms. Finansuota daugiau kaip 130 projektų, į kuriuos ES investavo 150 mln. EUR; šias investicijas papildė reikšmingos 220 mln. EUR dalyvaujančių valstybių investicijos, o programos dalyvių įnašas pagal bendrojo finansavimo mechanizmą sudarė daugiau kaip 250 mln. EUR. Dalyvaujančių valstybių įnašo dalis yra išskirtinė, nes ji beveik 50 % viršija teisiškai privalomą įsipareigojimą.

Nuo tarpinio vertinimo KGPA BP įgyvendinimas labai pagerėjo, nors įmanoma, ir net būtina toliau gerinti šią bendrąją programą, kad ji išliktų svarbi, visų pirma, mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kurioms reikia su intervencijų turiniu ir sutartiniais ir (arba) mokėjimo terminais susijusio lankstumo.

4.2. **Rekomendacijos valstybėms narėms**

Komisija sutinka su ekspertų grupės rekomendacija, kad reikia toliau stengtis pagerinti KGPA BP veiklos rezultatus, nes tai iš esmės nulemtų programos sėkmę dabar, kai programos įgyvendinimas yra įsibėgėjęs ir programa yra pritraukusi daug suinteresuotųjų šalių. Procedūros ir valdymo pareigos turėtų būti kritiškai peržiūrėtos, siekiant nustatyti galimas veiksmingumą mažinančias kliūtis ir supaprastinimo bei pagerinimo reikalaujančias sritis. Atsižvelgdama į tai, **Komisija savo pasiūlyme dėl KGPA BP jau**

paprašė, kad dalyvaujančios valstybės nustatytų bendrus privalomus terminus, iki kada turi būti sudarytos sutartys ir atlikti mokėjimai.

Komisija pritaria rekomendacijoms ateityje suderinti kvietimus teikti paraiškas su socialiniais ir ekonominiais uždaviniais, pateikti geriau reaguojančias priemones ir bendradarbiavimo projektus, atspindinčius būsimą rinkos dinamiką ir programos srities pokyčius.

Komisija jau atsižvelgė į šiuos aspektus programos „Horizontas 2020“ kontekste ir jos pasiūlymas dėl KGPA BP apima papildomų priemonių, konkrečiai, prizų ir dotacijų inovacijoms, naudojimą, kad prireikus būtų galima taikyti greitą intervenciją.

Komisija taip pat pritaria rekomendacijai griežčiau registruoti ir sistemingai peržiūrėti programos rezultatus, siekiant susidaryti aiškesnį projekto poveikio vaizdą ir atitinkamai orientuoti jo įgyvendinimą ateityje. Toks registravimas bus numatytas būsimuose susitarimuose su Komisija ir KGPA.

Ekspertų grupė taip pat rekomenduoja tęstinėje programoje ne tik padauginti dalyvių skaičių, bet ir pagerinti jų lygį (vartotojų ir paklausą tenkinančių organizacijų, konkrečiai, paslaugų teikėjų ir draudimo bendrovių), kad programa būtų plačiau įgyvendinama geografinė prasme ir ji būtų tęsiama per visą projekto vykdymo ciklą.

Komisija šiai nuomonei pritaria ir nustatė reikalavimą, kad dalyvaujančios valstybės remtų vartotojų ir paklausą tenkinančių organizacijų dalyvavimą pagal KGPA BP finansavimo programas.

Komisija taip pat sutinka su ekspertų grupės rekomendacija, kad ryšiai ir bendruomenę formuojanti veikla – programos svarbiausi elementai – turėtų būti toliau stiprinami. Į tai bus atsižvelgta būsimose paramos priemonėse ir KGPA įgaliojime.

Į šias rekomendacijas taip pat atsižvelgta pasiūlyme išplėsti KGPA 2BP taikymo sritį įtraukiant aktyvų ir sveiką senėjimą ir planuojamą (ir esamą) artimą KGPA ir susijusių Europos inovacijų partnerystės aktyvaus ir sveiko senėjimo srityje (angl. EIP AHA) bendruomenių ryšių palaikymą.

4.3. Rekomendacijos Komisijai

Rekomenduojama, kad Komisija padėtų toliau stiprinti mokslinių tyrimų, inovacijų ir IRT įsisavinimo veiklos darną ir sąveiką siekiant aktyvaus ir sveiko senėjimo. Šiai rekomendacijai yra pritariama ir jau buvo imtasi kai kurių veiksmų šia kryptimi.

Pasiūlyme dėl „Horizontas 2020“ mokslinių tyrimų ir inovacijų pagrindų programos jau laikoma, kad KGPA 2BP yra papildomas elementas vykdant ilgesnės trukmės MTP veiklą ir įgyvendinant inovacinius bandomuosius projektus pagal 1 visuomenei iškilusį uždavinį (sveikata, demografiniai pokyčiai ir gerovė). Tęsiant KGPA BP pagal programą „Horizontas 2020“ bus vykdomi į rinką orientuoti tyrimai ir inovacijos ir siekiama paversti mokslininkų tyrimų rezultatus IRT pagrįstais produktais ir paslaugomis, kurie bus įdiegti į rinką siekiant tenkinti vartotojų poreikius. Atitinkamai šie veiksmai bus papildyti programavimo iniciatyva „Ilgesnis gyvenimas, geresnis gyvenimas“, kurioje daugiausiai dėmesio bus skiriama tarpdalykiniams demografinių pokyčių tyrimams, siekiant atsižvelgti į politikos poreikius.

Komisija taip pat užtikrins suderinamumą su Europos technologijos instituto planuotą žinių ir inovacijų bendrija dėl sveiko senėjimo.

Galiausiai, EIP-AHA nustatė pagrindinius inovacijų prioritetus ir sieks pašalinti daugelį kliūčių, kurios trukdo greičiau ir tinkamu mastu įdiegti į rinką inovacinius sprendimus dėl aktyvaus ir sveiko senėjimo. Stipri sąveika bus sukurta išplėtus KGPA BP taikymo sritį darnoje su EIP-AHA.

5. IŠVADOS

Komisija palankiai vertina KGPA BP galutinę vertinimo ataskaitą, kurioje patvirtinamas teigiamas ES ir dalyvaujančių valstybių pajėgų apjungimo poveikis. Ataskaitos išvados ir rekomendacijos turėtų sudaryti galimybes tęsti KGPA BP pagal programą „Horizontas 2020“, siekiant dar didesnio poveikio ir veiksmingesnės sąveikos su įvairiomis susijusiomis iniciatyvomis ES ir nacionaliniu lygmeniu. Todėl visos valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę dalyvauti KGPA2 – tai dar labiau sustiprintų Europos integraciją šioje srityje.

KGPA BP yra geras strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo pavyzdys, kur IRT ir inovacijos plačiąja prasme padeda Europai įveikti svarbų visuomeninį uždavinį, ir tuo pat metu sukurti dideles naujas šio sektoriaus augimo galimybes ir labai reikalingas darbo vietas.

Europos Parlamentas ir Taryba raginami pateikti savo nuomonę dėl ataskaitos analizės ir rekomendacijų, ir padėti įgyvendinti siūlomus veiksmus.